

Wstęp

Inspiracją do wydania niniejszej publikacji był Jubileusz XX-lecia Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Raciborzu oraz mały jubileusz – XV Seminarium Pedagogiczne zorganizowane przez Polskie Towarzystwo Pedagogiczne – Oddział w Raciborzu i Instytut Studiów Edukacyjnych Akademii Nauk Stosowanych w Raciborzu.

Jest mi niezmiernie miło móc podzielić się z Państwem historią i osiągnięciami naszej uczelni, w tym Instytutu Studiów Edukacyjnych, w ciągu ostatnich dwóch dekad. To ważny czas, w którym z dumą patrzymy na dokonania naszych studentów, absolwentów, kadry naukowej oraz na całą społeczność akademicką, która przyczyniła się do wypracowania prestiżu i sukcesu naszej uczelni. Dwudziestolecie PWSZ w Raciborzu jest okazją do spojrzenia wstecz, na drogę jaką pokonaliśmy od momentu powstania naszej Szkoły.

Początki PWSZ w Raciborzu sięgają roku 2001, kiedy to uczelnia rozpoczęła swoją działalność. Od tamtego momentu wypracowaliśmy sobie silną pozycję jako instytucja akademicka, która kładzie nacisk na jakość uczenia, nowoczesną i bliską współpracę z rynkiem pracy. Wspieramy rozwój nauki poprzez organizowanie seminariów, warsztatów, a także konferencji które przyczyniają się do wymiany wiedzy i umiejętności. Ważna jest też polityka wydawnicza i odbiór publikacji nie tylko w lokalnym i regionalnym środowisku.

Seminarium oraz publikacja wpisują się w jubileusz XX-lecia PWSZ w Raciborzu stanowiąc podsumowanie aktywności organizacyjnej, dydaktycznej i naukowej naszego środowiska pedagogicznego i osób z nim współpracujących. W nadchodzącym czasie chcemy kontynuować naszą misję edukacyjną, dążąc do jeszcze większego doskonalenia rozwoju dydaktyczno-naukowego oraz pogłębiania współpracy z partnerami zewnętrznymi i pracodawcami.

Serdecznie zapraszam Państwa do zapoznania się z książką, która ukazuje wybrane osiągnięcia oraz wydarzenia z dotychczasowej historii Instytutu Studiów Edukacyjnych PWSZ w Raciborzu.

Wszystkim osobom, które przyczyniły się na różnych etapach do wydania tej publikacji, serdecznie dziękuję.

Ludmiła Nowacka

Ludmiła Nowacka

ORCID-0000-0002-8978-2074

Rozdział I

Uczeń w perspektywie miejskiej polityki oświatowej – analiza polityki oświatowej Miasta Racibórz w latach 2017-2022

Student in the perspective of the municipal educational policy – analysis of the educational policy of the City of Racibórz in the years 2017-2022

Streszczenie

Jednostki samorządu terytorialnego – szkoły i przedszkola – podlegają Ministerstwu Edukacji i Nauki, realizującemu swoje zadania, tzw. nadzór pedagogiczny, poprzez Kuratoria Oświaty i Delegatury. Drugim podmiotem, który decyduje o placówkach oświatowych, jest organ prowadzący, czyli samorząd. Przedstawiona polityka oświatowa to zarys zmian, który kreśli my, przewidując dane demograficzne, oczekiwania lokalne czy środowiskowe. Jednak wyzwania gospodarcze, społeczne czy polityczne są bardziej dynamiczne niż kreślone kierunki zmian. I tak nie przewidziano wygaszania gimnazjów, co zaskutkowało m.in. nową siecią szkół, zmianami kadrowymi, kosztami finansowymi. Nie planowano także długotrwałej pandemii, która zmieniła obraz szkoły, w tym metod nauczania. Okazało się, że potrzeba sprawnego Internetu i odpowiedniego sprzętu. Nowa sytuacja zmusiła środowisko oświatowe do zweryfikowania umiejętności i kompetencji cyfrowych, informatycznych. Kolejne zagadnienie, które trudno było przewidzieć w polityce oświatowej, to wojna w Ukrainie, która spowodowała, że w naszych szkołach i przedszkolach pojawili się nowi podopieczni. Należało stworzyć im warunki bytowe, ale też przygotować do pozyskiwania wiedzy i kompetencji. Tu otwartość na nowe wyzwania środowiska oświatowego pozwoliła na wiele korzystnych rozwiązań. Placówka oświatowa ma przygotować, poprzez budowanie umiejętności i kompetencji, do zawodów, które nie są jeszcze nazwane. To wszystko jednak budujemy na fundamentach naszej cywilizacji, tożsamości oraz na wartościach ponadczasowych, takich jak wolność i demokracja.

Słowa kluczowe

polityka oświatowa, samorząd lokalny, szkoła podstawowa, uczeń

Abstract

Local government units – schools and kindergartens are subordinated to the Ministry of National Education, which carry out their tasks through the Board of Education and Delegatures

of the so-called pedagogical supervision. The second entity that decides about educational institutions is the so-called governing body. The presented educational policy is an outline of changes that we are drawing by anticipating demographic data, local and environmental expectations. However, economic, social or political challenges are more dynamic than the directions of change. And so, the closing down of middle schools was not envisaged, which resulted in, among others, a new network of schools, staff changes, and financial costs. A long-term pandemic that would change the image of the school, including teaching methods, was not planned either. It turned out that you need an efficient internet and the right equipment. The new situation forced the educational environment to verify digital and IT skills and competences. Another issue that was difficult to predict in the educational policy was the war in Ukraine, which resulted in a new pupil appearing in our schools and kindergartens. It was necessary to create living conditions for him, but also prepare him to acquire knowledge and competence. Here, openness to new challenges of the educational environment allowed for many beneficial solutions. Another issue that was difficult to predict in the educational policy was the war in Ukraine, which resulted in a new pupil appearing in our schools and kindergartens. It was necessary to create living conditions for him, but also prepare him to acquire knowledge and competence. Here, openness to new challenges of the educational environment allowed for many beneficial solutions. The educational institution is to prepare by building skills and competences for professions that are not yet named. However, we build all this on the roots of our civilization, identity and timeless values such as freedom and democracy.

Keywords

educational policy, local government, primary school, student

1.1. Wprowadzenie

Jednostki samorządu terytorialnego – szkoły, przedszkola – podlegają Ministerstwu Edukacji i Nauki, realizującemu swoje zadania, nadzór pedagogiczny, poprzez Kuratoria Oświaty i Delegatury. Drugim podmiotem, który decyduje o placówkach oświatowych, jest organ prowadzący, czyli samorząd.

Struktura raciborskiej oświaty w 2016 r. obejmowała 26 jednostek oświatowych, w ramach tej liczby funkcjonowały 4 gimnazja, 6 szkół podstawowych, 4 zespoły szkolno-przedszkolne i 12 przedszkoli. Ponadto w Raciborzu działają placówki niepubliczne – przedszkola i szkoły prowadzone przez inne organy.

Dla raciborskich szkół podstawowych i przedszkoli organem prowadzącym jest Gmina Racibórz w osobie Prezydenta (organ wykonawczy) i w osobach członków Rady Miasta (organ ustawodawczy). Na forum Rady Miasta zapadają kluczowe decyzje w kwestiach oświaty. Zanim powstaną szczegółowe zadania polityki oświatowej, należy określić kierunki polityki oświatowej i takie też uchwalono w Raciborzu na lata 2017-2022. Aby zagadnienia oświatowe były transparentne i przejrzyste, Rada Miasta co pięć lat przyjmuje w formie uchwały politykę oświatową, ponadto corocznie Rada przyjmuje sprawozdania z realizacji poszczegól-

nych zadań oświatowych, w których dokonywane są podsumowania działań realizowanych przez szkoły i przedszkola. I tak na lata 2017-2022 została przyjęta przez Radę Miasta Uchwała Nr XXXI/454/2017 z dnia 30 sierpnia 2017 r., której załącznikiem jest „Polityka Oświatowa Miasta Racibórz na lata 2017-2022”¹.

We wstępie czytamy: „Polityka oświatowa Miasta Racibórz na lata 2017-2022 – dokument wyznaczający kierunki rozwoju, ma na celu usystematyzowanie przyszłych działań, przewidywanych z uwzględnieniem uwarunkowań demograficznych, oczekiwań i potrzeb społecznych oraz wyzwań stojących przed edukacją. Powinna również uwzględniać poprawę zarządzania lokalnym systemem edukacyjnym oraz wsparcie dla przedszkoli i szkół w określaniu ich planów i koncepcji rozwoju. Przyjęty po raz kolejny pięcioletni okres planowania strategicznego wynika z jednej strony z dokonujących się obecnie zmian w polskiej oświacie, a z drugiej – z objęcia naszego kraju dużą zewnętrzną pomocą finansową, która ma ulec ograniczeniu po 2020 r. Przygotowany został strategiczny dokument, o wyznaczonych działaniach w poszczególnych obszarach funkcjonowania oświaty. Corocznie ustalany budżet Miasta Racibórz będzie wyznaczał zadania i jednostki oświatowe, w których realizowane będą działania opisane w niniejszym dokumencie”².

Organ prowadzący w myśl Ustawy o systemie oświaty odpowiada w głównej mierze za zapewnienie bezpiecznych, higienicznych warunków nauki, opieki i wychowania, za przeprowadzane inwestycje, modernizacje i remonty. Jest zobowiązany do zabezpieczania w placówkach oświatowych administracji i finansów oraz właściwej organizacji jednostek oświatowych. Ponadto odpowiada za: środki dydaktyczne, także sprzęt niezbędny do realizacji podstawy programowej i wykonywania zadań statutowych szkoły. Miasto Racibórz podstawowe zadania w zakresie edukacji realizuje m.in. poprzez:

- tworzenie i prowadzenie przedszkoli, w tym z oddziałami integracyjnymi oraz przedszkoli specjalnych, szkół podstawowych, w tym z oddziałami integracyjnymi,
- tworzenie sieci, w tym granic ich obwodu, publicznych przedszkoli oraz szkół podstawowych;
- nadzór nad realizacją obowiązku szkolnego, w tym prowadzenie ewidencji dzieci i młodzieży;
- działania finansowe – możliwości i skutki;
- wyrównywanie szans edukacyjnych;
- kadre pedagogiczną;
- zarządzanie oświatą;
- bazę edukacyjną i wyposażenie.

¹ UCHWAŁA NR XXXI/454/2017 RADY MIASTA RACIBÓRZ z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie przyjęcia polityki oświatowej Miasta Racibórz na lata 2017-2022 Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446 z późn. zm.) Rada Miasta Racibórz uchwala, co następuje: § 1. Przyjmuje się do realizacji "Politykę oświatową Miasta Racibórz na lata 2017-2022", stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały. § 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Racibórz. § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia. Przewodniczący Rady Henryk Mainusz.

² Polityka Oświatowa Miasta Racibórz na lata 2017-2022. UM Racibórz 2017.

„Cele strategiczne Raciborza w zakresie edukacji znalazły odzwierciedlenie w Strategii Rozwoju Miasta Racibórz na lata 2012-2020, która zakłada wzrost rangi Miasta Racibórz jako ośrodka edukacji o znaczeniu regionalnym oraz zwiększenie kapitału intelektualnego Raciborza. Rozwój systemu kształcenia na wszystkich jego szczeblach, od wysokiej jakości powszechnej edukacji przedszkolnej po kształcenie na poziomie akademickim, służyć powinien wydatnemu zwiększeniu kapitału intelektualnego Raciborza. Nowoczesna oferta edukacyjna, uwzględniająca dynamiczny rozwój technik informacyjnych (...), promująca innowacyjność i kreatywność w myśleniu i działaniu, a także rozwijająca, wspierająca postawy oraz zachowania przedsiębiorcze, powinna stać się wyznacznikiem dla Raciborza. Przyjazna, otwarta raciborska szkoła powinna otworzyć się na bogactwo i różnorodność natury człowieka i rozwijać jego osobowość. Racibórz jako wyjątkowe miejsce do zdobywania wiedzy i kompetencji – edukacji umysłów i kształtowania postaw, w poszanowaniu dla cennych a ograniczonych zasobów środowiska; edukacji spełniającej najwyższe współczesne standardy”³.

Istotne jest, że polityka oświatowa miasta spójna jest innymi dokumentami samorządowymi, daje to gwarancje jej realizacji, ewaluacji i weryfikacji, gdy nastąpi taka konieczność.

Polityka oświatowa Miasta Racibórz dąży do tego, by rozpatrywać ją z uwzględnieniem procesów globalnych, pochyla się nad dostępnością do zagranicznych rynków pracy, postępu rynku e-usług, uwypukla rozwój kompetencji kluczowych, ma na uwadze wyposażanie ucznia w wiedzę i umiejętności takie jak: uczenie się, komunikowanie, zarządzanie. Bierze pod uwagę procesy demograficzne, finansowe, rozwój technologii, ale także osobiste preferencje oraz potrzeby edukacyjne, ponieważ stale funkcjonujemy w czasach zmiany społecznej i kulturowej.

Miasto Racibórz w swojej polityce oświatowej ukierunkowało się na ucznia, przedszkolaka: „[...] dbałość o jakościowy rozwój edukacji w mieście zarówno w wymiarze ogólnym, odnoszącym się całościowo do sieci szkolnej, jak również w wymiarze jednostkowym, dotyczącym każdej ze szkół i placówek oświatowych. Zgodnie z wypracowaną przez środowisko oświatowe wizją, wszystkie przedszkola i szkoły winny być:

- dostępne dla dzieci i młodzieży,
- o wysokim poziomie kształcenia, opieki i wychowania,
- funkcjonujące w dobrych warunkach i nowocześnie wyposażone,
- kreujące społeczeństwo informacyjne,
- efektywnie zarządzane”⁴.

Ponieważ jednym z najważniejszych wyzwań lokalnego systemu oświaty jest niż demograficzny, planowane zadania oświatowe Raciborza wyrażają się w sieci szkół. Malejąca liczba uczniów w wieku szkolnym prowadzi do obniżenia efektywności ekonomicznej szkół, może to przyczynić się do łączenia jednostek oświatowych, a to wpłynie na obniżenie zatrudnienia nauczycieli.

³ Polityka oświatowa Miasta Racibórz na lata 2017-2022. UM Racibórz 2017.

⁴ Polityka oświatowa Miasta Racibórz na lata 2017-2022. UM Racibórz 2017.